

Thema autonome klachten

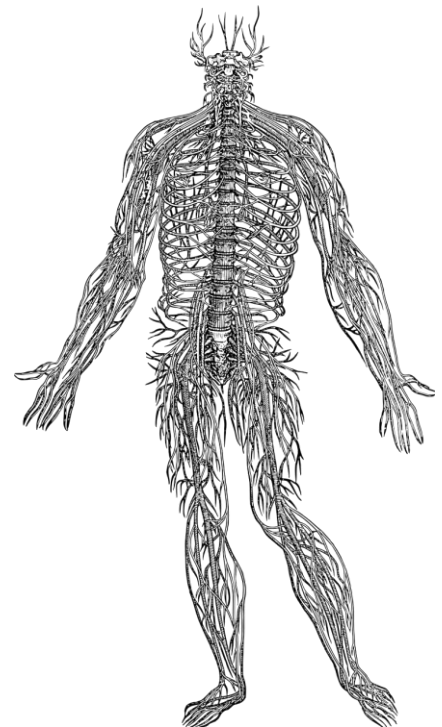
Auteur: Dr. Janneke Hoeijmakers, neuroloog

Dr. Janneke Hoeijmakers bracht tijdens de webconferentie dunnevezelneuropathie het thema van autonome klachten helder in beeld. Naast klachten van een verstoring van het gevoel, waarbij meestal spontane pijn op de voorgrond staat, kunnen klachten als gevolg van een verstoring van de automatische processen optreden, ook wel de autonome klachten genoemd.

Werking autonome zenuwstelsel

De hersenen en het ruggenmerg vormen het centrale zenuwstelsel en maken met de zenuwwortels en zenuwvezels onderdeel uit van het perifere zenuwstelsel. Het autonome zenuwstelsel is zowel onderdeel van het centrale als perifere zenuwstelsel. Er worden signalen van de hersenen naar de organen doorgegeven, maar ook van de organen naar de hersenen. De organen die hierbij worden aangestuurd zijn o.a. de ogen, verschillende klieren (zoals de traanklieren, speekselklieren en alvleesklier), het hart, de vertakkingen in de longen, de lever, de darmen, de blaas en de geslachtsorganen.

Twee soorten chemische stoffen werken als boodschapper tussen de organen, zenuwen en hersenen: acetylcholine en noradrenaline. We noemen het deel van het autonome zenuwstelsel waarbij acetylcholine de boodschapper is het parasympathische zenuwstelsel. Dit is actief in rust. Hierbij wordt bijvoorbeeld je hartslag laag gehouden. Het deel waarbij noradrenaline de boodschapper is, is het sympathische zenuwstelsel. Dit is actief bij actie, waarbij je hartslag bijvoorbeeld omhoog kan gaan.

Niet alleen een beschadiging van de dunne zenuwvezels kan tot autonome klachten leiden, maar ook een probleem in de hersenen of ruggenmerg kan hiervan de oorzaak zijn. Er zijn verschillende chronische aandoeningen die autonome klachten kunnen veroorzaken waaronder DVN, maar ook een gemengde polyneuropathie, erfelijke polyneuropathie, ziekte van Parkinson, multipele systeem atrofie (MSA) of psychiatrische aandoeningen. Er zijn ook acute zaken die tot een autonome ontregeling kunnen leiden, zoals medicatie, een hersenontsteking, hersenletsel of een dwarslaesie.

Oorzaak klachten lastig te bepalen

Het is lastig om te bepalen wat precies de oorzaak van de autonome klachten is. Het ingewikkelde is dat we niet een biopsie van de dunne zenuwvezels tussen de organen en de hersenen kunnen nemen, om aan te tonen dat daar het probleem zit. Daarom moet je op zoek gaan naar bijkomende clues/symptomen. Bij DVN kun je dan bijvoorbeeld denken aan de zenuwpijn en bij de ziekte van Parkinson aan traagheid en trillen. Maar ook aanvullend onderzoek kan je verder helpen, zoals in sommige gevallen een hersenscan.

Als bekend is dat er sprake is van DVN, kan het lastig zijn om te bepalen of de autonome klachten door de DVN komen. Want misschien komt de opvlieger wel gewoon door de overgang of is de hartslag sneller door stress. Daarnaast is het soms de vraag of een bepaald symptoom wel echt een autonome klacht is. Als je je hart in je borstkas voelt kloppen, hoeft dat niet altijd het gevolg te zijn van een autonoom probleem. Om deze reden kan een verwijzing naar de specialist op het gebied van het betrokken orgaansysteem helpen, om duidelijk te maken waar de klacht precies vandaan komt en wat de ernst ervan is, maar ook om een passende behandeling te vinden. Sommige patiënten ervaren zowel pijn als veel autonome klachten. Andere patiënten hebben juist alleen maar pijn.

Vaak weten we niet waardoor dit verschil komt. In het verleden hebben we voor een aantal patiënten wel de verklaring gevonden. Enkele patiënten met veel autonome klachten hadden hetzelfde foutje in het erfelijk materiaal, dat tot DVN kan leiden. Een ander groepje patiënten met alleen pijnklachten had een ander foutje in het erfelijk materiaal.

Het foutje bij de patiënten met zowel pijnklachten als autonome klachten zorgt niet alleen voor een overprikkeling van de dunne zenuwvezels, maar ook voor een verstoring van de autonome zenuwvezels. Dit kon worden ontdekt door het foutje in specifieke cellen in het laboratorium te onderzoeken. Bij het DNA-foutje van patiënten met alleen pijnklachten was dit niet het geval. Omdat in de huidige definitie van DVN staat dat patiënten minimaal gevoelsklachten moeten hebben, spreken we bij enkel autonome klachten, ook al zouden deze door een beschadiging van de autonome zenuwvezels kunnen komen, niet van een DVN.

Biopsychosociale model

Als artsen denken wij altijd heel biologisch: we gaan op zoek naar waar het stuk is in het lichaam en hebben dan een verklaring voor de klachten. We hopen dat als we het defect repareren de klachten weer over zullen gaan. We weten echter dat bij alle klachten die mensen ervaren, ook psychologische en sociale factoren een rol spelen. Dit is bij iedereen het geval. Je kunt dit beschrijven met het biopsychosociale model.

We hebben dit in het verleden al wel eens uitgelegd voor pijn: waarschijnlijk herkent iedereen wel dat als je een wat mindere dag qua stemming hebt, je pijn intenser wordt ervaren. Of dat wanneer er angst is om pijn te krijgen, deze pijn ook heftiger wordt gevoeld. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld culturele factoren een rol spelen bij hoe pijn wordt ervaren. Dit model kun je ook toepassen op autonome klachten. Bij bijvoorbeeld stress of angst kunnen autonome klachten heviger worden ervaren. Maar ook sociale situaties kunnen invloed hebben op de klachten. Indien negatieve psychologische of sociale factoren aanwezig blijven, kan dit ook de autonome klachten in stand houden.

Behandeling klachten

Het behandelen van autonome klachten is lastig. Voor sommige symptomen kunnen losse behandelingen gegeven worden, zoals oogdruppels voor droge ogen, vezels voor obstipatie of oefeningen voor duizeligheid bij een lage bloeddruk. Er is helaas niet één medicijn dat alle klachten tegelijkertijd kan verlichten. In sommige wetenschappelijke artikelen wordt beschreven dat immunologische behandelingen, zoals via een infuus met immunoglobulinen, zouden kunnen helpen. Dit lijkt een optie te zijn wanneer er sprake is van een onderliggend immunologisch probleem. In andere gevallen is er onvoldoende bewijs voor het effect.

Het is belangrijk dat in toekomstige behandelstudies niet alleen naar het effect op pijn, maar ook naar het effect op autonome klachten wordt gekeken.